

Arbeids og sosialdepartementet

Oslo

SAMARBEIDSFORUM MOT FATTIGDOM SIN HØRINGSUTTALELSE OM PLIKT TIL Å STILLE VILKÅR VED TILDELING AV ØKONOMISK STØNAD

Samarbeidsforum mot fattigdom består av 11 organisasjoner som representerer mennesker som lever med vedvarende dårlig økonomi i Norge. De 11 organisasjonene møtes regelmessig i regjeringens Kontaktutvalg for sosialt og økonomisk vanskeligstilte for å diskutere utfordringer og løsninger på sosialpolitiske utfordringer med regjeringens representanter.

Vi har følgende å meddele om lovforslaget:

Dagens lovgivning gir allerede hjemmel for å sette vilkår

Vi kan ikke se at aktivitetsplikt for alle som mottar sosialhjelp er løsningen for å få folk i arbeid. Begrunnelsen for å hevde det er at dagens lovgivning allerede gir hjemmel for at det kan stilles vilkår for utbetaling av økonomisk stønad, og vi mener at det er tilstrekkelig. Vi kan derfor ikke se at en plikt som gjelder for alle vil bidra til å øke aktivitetsnivået. Vi er redde for at det nå vil bli opprettet mer eller mindre tilfeldige arbeidstiltak som vil oppleves som meningsløse og nedverdiggende. Under Arendalsuka uttalte Gisle Anderssen fra RIO: *Det er skam forbundet med å søke sosialhjelp. Regjeringen legger sten til byrden ved å innføre arbeidsplikt. Jeg ønsker meg heller rett til meningsfull aktivitet.* Dersom denne lovendringen blir vedtatt er det en enda strengere arbeidslinje enn hittil som innføres. Det mener vi vil skape flere problemer enn det løser.

Vi er positive til intensjonen om at ungdom som faller ut av skole og arbeid skal få tett oppfølging med sikte på å komme i gang igjen. Men det kan de få med gjeldende lovgivning. Unge er ikke tjent med passivitet og at samfunnet ikke har forventninger til dem. De som faller ut av skole og arbeid i ung alder har ofte problemer i forhold til psykisk helse og/eller rus, andre har svakt grunnlag fra grunnskolenivået som barn av ikke-vestlige innvandrere og trenger først og fremst tett oppfølging gjennom lavterskeltilbud innen psykisk helse og gjennom en styrking av skolehelsetjenesten. Og ikke minst gjennom et tett samarbeid mellom skole og velferdsetat.

Rett til arbeid

Sosialhjelpen er det sikkerhetsnettet som samfunnet har strukket ut for å fange opp de mest sårbare. En innføring av generell arbeidsplikt for å motta sosialhjelp, vil gjøre hullene i dette sikkerhetsnettet så store at mange vil falle gjennom. Det er vi i mot. Fra vår vinkel mener vi det er riktigere å sikre retten til arbeid og pålegge NAV en plikt til å få alle i arbeid som vil og er i stand til det.

Blant våre medlemmer er det mange som har erfart at arbeidssøking ikke har gitt resultat i form av varig arbeid. Det er mange som i stedet går fra tiltak til tiltak – mer eller mindre formålsløst – og som ender tilbake i passivitet. De oppfyller ikke kravene for trygdeytelser og forblir avhengige av

sosialhjelp. Dette viser bl.a. at det er ikke mangel på vilje blant til å arbeide. Men det er mangel på kapasitet i NAV til å bidra til at de kommer i arbeid. I lys av det er det urimelig at regjeringen nå vil stille vilkår om aktivitet ved tildeling av økonomisk stønad. Plikten til å bidra i samfunnet ligger i de fleste.

Kvalifiseringsprogrammet er en god ordning

Vi vil fremheve Kvalifiseringsprogrammet (KVP) som en god ordning for å få folk ut av passivitet og hindre fattigdomsutvikling. Dette var hovedsatsing for å forebygge fattigdom, og det var bred politisk enighet om det var et program som gav rom for gode individuelle muligheter. Kommunene mottok øremerkede midler fra staten for å utvikle KVP. Nå er ikke overføringene øremerket lenger og kommunene prioriterer ikke KVP slik de gjorde før. Vi mener KVP må oppgraderes og midler må øremerkes til dette.

Individuell tilrettelegging og oppfølging

Et vesentlig utfordring på Nav-kontorene i dag er at saksbehandlerne ikke har tid til å følge opp alle sine klienter. Mange klienter vil ha aktivitet og arbeid, men mangler tilbud som imøtekommer den enkeltes ressurser og individuelle motivasjon.. Vi vet av egen erfaring at det å ha en person som følger opp og som «ser» den enkelte er uhyre viktig.

Dessuten er det avgjørende viktig at arbeid og aktivitet er tilpasset den enkelte. Nyere forskning viser at det er når mennesker får prøve seg i ordinære bedrifter med oppfølging at de lykkes bedre med å komme i varig arbeid.

Tvang er sjelden virksomt i forandringsarbeid

Når vi diskuterer sosialhjelp i Norge så snakker vi i stor grad om mennesker med sammensatte problemer. Det er tett oppfølging, tillit, klare forventninger og gode relasjoner som er bærebjelkene for at tiltak skal gi resultater i form av å få folk i arbeid. Tvang er sjelden et nyttig verktøy i endringsarbeid. Dette lovforslaget ligner mer på tvang enn plikt. Brukermedvirkning og myndiggjøring er uttrykk for verdier som lov om sosiale tjenester i arbeids og velferdsforvaltningen er tuftet på. Pliktarbeid gir i liten grad rom for brukermedvirkning og myndiggjøring. En generell arbeidsplikt vil svekke den retten vi har til å få en individuell vurdering og til å ha innflytelse på beslutninger som handler om vår egen utvikling. Brukerorganisasjonen Alarm sa under Arendalsuka i år: *Vi har tro på at folk blir mer motivert om de blir invitert inn til en aktivitet som de selv kan velge. Vi har ikke tro på pliktmotivasjon.*

Enda flere kontrolloppgaver og byråkrati for NAV

Når vi vet at mange saksbehandlere i NAV i dag arbeider under sterkt tidspress og gjennomgående har altfor mange klienter, så er vi redd for at innføring av arbeidsplikt vil pålegge saksbehandlerne enda flere kontrolloppgaver. Det vil øke byråkratiseringen og saksbehandlerne vil få enda mindre tid til å følge opp sine klienter.

Avkorting av sosialhjelpen vil også ramme barna i familien.

Mange som mottar stønad til livsopphold har forsørgeransvar for barn. Vi er redd for at en generell arbeidsplikt kan gå ut over barn og unge i tilfeller der foreldrene ikke klarer å følge opp arbeidsvilkårene. Dersom sanksjonen er at sosialhjelpen avkortes, er vi redd for at dette vil få negative konsekvenser for barna i familien. Sosial ulikhet har økt i Norge de siste årene. Barn som vokser opp i familier som er avhengige av sosialhjelp sliter ofte med å delta i vanlige sosiale arenaer. Barn som lever med vedvarende dårlig familieøkonomi får ofte psykosomatiske plager, se f.eks http://helsedirektoratet.no/publikasjoner/utdanning_og_helseulikheter Dette er vår erfaring, men det er også dokumentert gjennom forskning; (bl.a. av SSB-rapport 8/2012 *Økonomi og levekår for*

ulike lavinntektsgrupper 2011) Vi vet at det er mange foreldre som ikke vil mestre de vilkårene som vil bli stilt til dem. Avkorting av sosialhjelpen vil ramme hele familien.

Avslutningsvis

Vi vil be Arbeids- og sosialdepartementet ta til seg synspunktene som organisasjonene i Samarbeidsforum hevder i denne høringen. Synspunktene er basert på medlemmenes egne erfaringer. Vilkår for økonomisk stønad kan settes inn der det er målrettet og faglig vurdert, men ikke som en generell plikt som kommunene har.

Oslo, den 03.09.2014

Med hilsen

Samarbeidsforum mot fattigdom:

Rettferd for taperne, Velferdsalliansen, Marborg, RIO, KREM, Bibi Amka, LIN, Foreningen Fattignorge, Leieboerforeningen, Bikuben brukerstyrte senter,